

ZAPISNIK

sa 19. sjednice Odbora za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore, održane 4. aprila 2022. godine

Sjednica je počela u 10 sati.

Sjednici je predsjedavala Božena Jelušić, predsjednica Odbora.

Sjednici su prisustvovali/e član/ice Odbora: Danijela Đurović, Jelena Božović, Budimir Aleksić, Vesna Pavićević, Dragica Sekulić, Suzana Pribilović, Tamara Vujović i Maksim Vučinić.

Sjednici nijesu prisustvovali članovi/ice Odbora: Zdenka Popović, Bogdan Fatić, Abaz Dizdarević i Aleksandra Vuković.

Sjednici su prisustvovali/e: mr Anka Vukićević, državna sekretarka Ministarstva zdravlja; Biljana Vučetić, koordinatorka Direktorata za socijalno staranje i dječju zaštitu; Mirjana Vlahović-Andrijašević, generalna direktorica u Direktoratu za ljudska prava u Ministarstvu pravde, ljudskih i manjinskih prava; Biljana Pejović, načelnica u Direkciji za rodnu ravnopravnost u Ministarstvu pravde, ljudskih i manjinskih prava; mr Sonja Perišić-Bigović, samostalna savjetnica u Odjeljenju za borbu protiv trgovine ljudima; Marko Brajović, predstavnik Odsjeka za suzbijanje krivičnih djela krijumčarenja i trgovine ljudima i ilegalnih migracija Uprave policije, i Ana Jaredić, psihološkinja i koordinatorka servisa podrške žrtvama nasilja – Centar za ženska prava.

Za sjednicu je, jednoglasno, utvrđen sljedeći dnevni red:

MEHANIZMI PRUŽANJA PODRŠKE ŽRTVAMA TRGOVINE LJUDIMA U CRNOJ GORI

Predsjednica Odbora Božena Jelušić u uvodnim napomenama navela je da pitanje trgovine ljudima predstavlja ozbiljan problem sa kojim se suočavaju sve zemlje u regionu, i ukazala na povećanu opasnost usljed aktuelnih svjetskih dešavanja, koja bi mogla dovesti do dodatnog pooštavanja ovog problema. Ukazala je na potrebu temeljnog sagledavanja mehanizama koje zemlje mogu iskoristiti kako bi ovaj problem identifikovale, pratile i pružile što kvalitetniju podršku žrtvama trgovine ljudima. Informisala je o nalazima komparativne analize Istraživačkog centra Skupštine Crne Gore, koje je urađeno u susret sjednici, a koje je pokazalo iskustva i prakse devet zemalja iz regiona i Evrope u oblasti borbe protiv trgovine ljudima, sa posebnim osvrtom na postupak i uslove licenciranja organizacija za pružanje podrške žrtvama (Estonija, Francuska, Hrvatska, Srbija, Albanija, Letonija, Njemačka i dr.).

Sonja Perišić-Bigović, samostalna savjetnica u Odjeljenju za borbu protiv trgovine ljudima Ministarstva unutrašnjih poslova, informisala je da borba protiv trgovine ljudima, zbog same prirode problema, zahtijeva multisektorsku saradnju i koordinirano učešće većeg broja institucija. Podsjetila je da Ministarstvo unutrašnjih poslova koordinira postupak izrade i sprovođenja Strategije za borbu protiv trgovine ljudima, i kroz postavljene ciljeve na polju prevencije, zaštite žrtava, efikasnog krivičnog gonjenja i međunarodne saradnje, u vidu godišnjih akcionih planova, definiše ključne aktivnosti koje će institucije prepoznate kao nosioci realizovati, te prati njihovu realizaciju razmatranjem i usvajanjem godišnjih izvještaja. Cijeneći značaj saradnje sa NVO sektorom, potpisan je sporazum o međusobnoj saradnji državnih institucija i NVO sektora kojim su predviđene nadležnosti svih institucija u konkretnim slučajevima pojave žrtve trgovine ljudima. Ukazujući na veliki značaj i kompleksnost postupka identifikacije žrtava, te činjenice da žrtva ne može dobiti adekvatnu pomoć bez

formalne identifikacije, podsjetila je da je u oktobru 2019. godine formiran Tim za formalnu identifikaciju žrtava trgovine ljudima, koji čine predstavnici/ce MUP-a, Uprave policije i psihologa iz Ministarstva finansija i socijalnog staranja i NVO sektora. Istakla je značajne rezultate postignute u dosadašnjem radu Tima, zahvaljujući sveobuhvatnom posmatranju problema sa aspekta kršenja ljudskih prava. Informisala je da je tokom 2021. godine obrađeno 11 slučajeva, te da je za 5 maloljetnih lica dodijeljen status žrtve trgovine ljudima (4 lica ženskog pola i jedno muškog), od kojih su 2 slučaja nedozvoljenog braka, 1 slučaj seksualne eksploatacije i 2 slučaja krivičnog djela prosjačenja. U tekućoj godini obrađeno je 8 slučajeva, od čega je za 4 lica dodijeljen status žrtve trgovine ljudima, dok za dva slučaja još uvijek nije donešena odluka. Jedna žrtva bila je državljanka Srbije, dok su ostale državljanke Crne Gore, a sve žrtve su bile maloljetne. Na kraju izlaganja je naglasila da Ministarstvo unutrašnjih poslova redovno izdvaja finansijska sredstva za finansiranje NVO aktivnosti u ovoj oblasti, za koje je za 2022. godinu izdvojeno 40.000€. Kada je u pitanju međunarodna saradnja u ovoj oblasti, podsjetila je da je Crna Gora potpisala bilateralne sporazume sa susjednim zemljama (Kosovo, Albanija, Slovenija, Makedonija, a u toku su pripreme za potpisivanje sporazuma sa Srbijom i Bosnom i Hercegovinom), kojim se definišu procedure hitnog djelovanja prilikom identifikacije i zaštite žrtava. Takođe, podsjetila je da je utvrđen nacrt regionalnih pravila pod nazivom Standardne operativne procedure u hitnim situacijama, koje važe za šest zemalja regiona i čija se formalizacija očekuje uskoro.

Biljana Vučetić, koordinatorka Direktorata za socijalno staranje i dječju zaštitu, informisala je da, u skladu sa pomenutim sporazumom, Ministarstvo finansija i socijalnog staranja pruža usluge podrške identifikovanim žrtvama trgovine ljudima posredstvom centara za socijalni rad, koji pružaju psihosocijalnu pomoć koja uključuje imenovanje staratelja, izradu individualnih planova i zaštite, smještaj u prihvatilištu/skloništu kao i ocjenjivanje socio-ekonomskog statusa žrtve kao osnove za dodjelu jednokratne novčane pomoći žrtvi. Podsjetila je da je, u skladu sa Zakonom o socijalnoj i dječjoj zaštiti, donesen Pravilnik o bližim uslovima za pružanje i korišćenje, normativima i minimalnim standardima usluge smještaja u prihvatilištu – skloništu, kojim je propisano pružanje usluga smještaja žrtvama trgovine ljudima. Ministarstvo finansija i socijalnog staranja dodjeljuje finansije za usluge smještaja u prihvatilištu posredstvom javnog poziva. Tokom 2021. godine grantom za podršku obezbijeđeno je 40.000€ koje u prvom pozivu nije raspoređeno, dok je u drugom javnom pozivu 10.000€ raspoređeno pružaocu usluge Institut za socijalnu i obrazovnu politiku (ISOP), za pružanje usluga za period oktobar –decembar 2021. godine. Na javnom konkursu raspisanom 2022. godine, sredstva za pružanje usluga skloništa u iznosu od 60.000€ obezbijeđena su za jednog pružaoca usluga (ISOP). Najavila je namjeru Ministarstva da u narednom periodu dodatno razvije usluge smještaja za žrtve u prihvatilištima otvaranjem državnog skloništa, kako bi se obezbijedio viši kvalitet usluge i kako bi se osnažili postojeći multisektorski kapaciteti u ovoj oblasti.

Marko Brajović, predstavnik Odsjeka za suzbijanje krivičnih djela krijumčarenja i trgovine ljudima i ilegalnih migracija Uprave policije, informisao je o aktivnostima Uprave policije preduzetim u prethodnom periodu u ovoj oblasti, te saradnjom sa drugim relevantnim organima i NVO sektorom. Podsjetio je da je 2018. godine u okviru Uprave policije formiran poseban Odsjek za borbu protiv trgovine ljudima, čiji rad je znatno doprinio povećanom broju otkrivenih slučajeva trgovine ljudima. Istakao je značaj formiranja Operativnog tima za borbu protiv trgovine ljudima kojim rukovodi Više državno tužilaštvo, kao i činjenicu da sada postoje specijalizovani tužioci za ovu vrstu krivičnog djela. Najavio je da će se u narednom periodu, u okviru planirane reorganizacije Uprave policije, dodatno osnažiti kapaciteti za borbu protiv trgovine ljudima na lokalnom i nacionalnom nivou. Ukazao je na kontinuiranu podršku

međunarodnih partnera, posebno u dijelu obuke kadrova kriminalističke, granične i policije uniformisanog sastava. Informisao je da u proteklom periodu nije bilo slučajeva identifikacije žrtava od strane granične policije i ukazao na dodatne izazove sa kojim se suočavaju tokom turističke sezone, usljed povećanog broja turista.

Anka Vukićević, državna sekretarka Ministarstva zdravlja, informisala je da su obaveze Ministarstva u ovoj oblasti utvrđene Zakonom o zdravstvenoj zaštiti, te da su u prethodnom periodu organizovane radionice za zdravstvene radnike u centralnoj, južnoj i sjevernoj regiji Crne Gore, sa ciljem edukacije zdravstvenih radnika da prepoznaju žrtvu i pruže adekvatnu pomoć. Pohvalila je izradu Informatora o trgovini ljudima za zdravstvene radnike. Ukazala je na značaj sporazuma koji su potpisale državne institucije sa šest nevladinih organizacija (NVO Sigurna ženska kuća, NVO Crnogorski ženski lobi, NVO SOS telefon za žene žrtve nasilja Nikšić, NVO SOS telefon za žene i djecu žrtve nasilja Podgorica, NVO Dom nade i Institut socijalne inkluzije), po kojem se propisuje obaveza Ministarstva zdravlja u pružanju medicinske pomoći tokom boravka žrtava na teritoriji Crne Gore, u skladu sa odredbama Zakona o zdravstvenoj zaštiti. Ukazala je na problem velikog broja lica koja u Crnoj Gori borave bez dokumentacije, a kojima se mora pružiti zdravstvena zaštita, i regulisati problem naplate navedenih usluga. Najavila je rad na izmjeni Zakona tokom tekuće godine, kojim će se težiti rješavanju i ovog pitanja.

Ana Jaredić, psihološkinja i koordinatorica servisa podrške žrtvama nasilja – Centar za ženska prava, predstavila je rezultate izvještaja Monitoring i evaluacije politika za suzbijanje trgovine ljudima u Crnoj Gori za period 2018-2020. godine, kao jedne od aktivnosti u okviru regionalnog projekta koji je finansirala Evropska unija Balcan Act Now. U drugoj fazi navedenog projekta izrađen je Priručnik za monitoring institucija koje pružaju zaštitu i podršku žrtvama trgovine ljudima. Projekat je obuhvatio i aktivnosti na prilagođavanju univerzalnih indikatora okolnostima u regionu i u Crnoj Gori. Navela je da je evaluacija u okviru projekta prepoznala pozitivne pomake, ali da je ocijenjeno da u sistemu i dalje postoje manjkavosti koje je neophodno otkloniti. Ukazala je na nejednak tretman koji imaju socijalni servisi koje vode nevladine organizacije u Crnoj Gori, te da je potrebno uspostaviti vršenje nadzora nad svim pružaocima usluga u ovoj oblasti. Takođe, podsjetila je na značajan nedostatak procedura za vršenje stručnog nadzora u Ministarstvu finansija, usljed kojeg se svi prigovori prosljeđuju Upravi za inspeksijske poslove koja se bavi isključivo proceduralnim dijelom i nisu nadležni za provjeravanje stručnog rada organizacija. Ocijenila je da je neophodno formiranje posebnog, državnog skloništa za žene i djecu žrtve seksualnog nasilja, zbog specifičnosti trauma kroz koje prolaze ova lica.

U diskusiji su kroz komentare učestvovali/e: Božena Jelušić, predsjednica Odbora; Vesna Pavićević, zamjenica predsjednice Odbora; Danijela Đurović, članica Odbora; Tamara Vujović, članica Odbora.

Tokom diskusije ukazano je na visoko postavljene standarde za licenciranje NVO za pružanje usluga žrtvama trgovine ljudima u Zakonu o socijalnoj i dječijoj zaštiti, te postavljeno pitanje da li se sprovode aktivnosti usmjerene na pružanje podrške u osnaživanju NVO kako bi mogle odgovoriti na postavljene uslove. Ocijenjeno je da je neophodno redefinisati odnos države i NVO sektora u ovoj oblasti, usljed ograničenosti programski opredijeljenih sredstava za rad NVO koja se dodjeljuju na godišnjem nivou. Takođe, konstatovano je da Javna ustanova Centar za podršku djeci i porodici u Bijelom Polju posjeduje licencu za pružanje usluga žrtvama nasilja i trgovine ljudima, ali da nije prepoznata od strane Ministarstva finansija i socijalnog staranja kao takva, te da je izostala neophodna komunikacija Ministarstva sa navedenom ustanovom po pitanju njihove uključenosti u sistem pružanja podrške žrtvama.

Izražena je posebno zabrinutost zbog propusta u postupku licenciranja, kojim nije predviđen uvid u kaznenu evidenciju za lica koja rukovode organizacijama/ustanovama koje pružaju usluge skloništa za žrtve nasilja i trgovine ljudima, a šta značajno utiče na kredibilitet lica koja upravljaju organizacijama. Ocijenjeno je da, u skladu sa Zakonom o socijalnoj i dječijoj zaštiti na osnovu kojeg je raspisan poziv, kao i u skladu sa zakonskim aktima kojima se propisuje postupak javnog oglašavanja, nije postojala smetnja za Ministarstvo finansija da u javnom pozivu zatraži i izvod iz kaznene evidencije kojim bi se potvrdilo da lice koje upravlja organizacijom nije osuđivano u prethodnom periodu. Ukazano je na slične prakse provjera koje postoje u zemljama u regionu i Evropi, uključujući Srbiju, Bugarsku, Estoniju i dr. Takođe, ukazano je na činjenicu da pomenutim pravilnikom nije propisano da žrtve nasilja po različitim osnovama moraju biti smještene u istim skloništima, bez obzira na pol, starost i vrstu nasilja, što nije u skladu sa međunarodnim standardima i praksom, već da pruža mogućnost za otvaranje i funkcionisanje više specijalizovanih skloništa za žrtve različitih vidova nasilja. Takođe, ocijenjeno je da se Pravilnikom ne prepoznaje prethodno iskustvo organizacija u oblasti pružanja zaštite žrtvama, te da je izostavljena rodna komponenta, posebno kada se uzmu u obzir posebne potrebe žrtava. Upućena je kritika jer u Ministarstvu finansija nije imenovan/a generalni/a direktor/ka za oblast nasilja koja bi u punom kapacitetu i u skladu sa Zakonom obavljala aktivnosti u oblasti socijalne zaštite. Istaknuto je da je prethodni strateški period 2012-2018. godine pratila eksterna analiza stanja koja je pokazala znatan napredak Crne Gore u ovoj oblasti.

Najavljeno je da će ovo pitanje biti tretirano novim zakonom čija izrada je planirana u narednom periodu. Takođe, konstatovano je da je posebnu pažnju potrebno posvetiti djeci žrtvama nasilja u dijelu međusektorske saradnje sa ciljem pružanja što efikasnijeg sistema podrške i zaštite prava i interesa djece, kao i preventivnom djelovanju posredstvom edukacije i vraćanja instituta policajca u zajednici.

Ukazano je na činjenicu da rat u Ukrajini može uzrokovati povećan broj izbjeglica, a samim tim i veću opasnost od zloupotrebe migranata u svrhu trgovine ljudima, te da se u medijskom prostoru u Crnoj Gori već mogu uočiti upozoravajući sadržaji koji prijete normalizaciji trgovine ljudima. Činjenica da je visina zarade od trgovine ljudima na trećem mjestu kada su u pitanju ilegalne aktivnosti ukazuje na obim problema koji predstavlja trgovina ljudima. Istaknuto je da predstavljeni podaci o broju slučajeva ukazuju da osim postojećih mehanizama postoji potreba za dvojakim tretmanom: proaktivnim identifikovanjem slučajeva trgovine ljudima, kao i osnaživanjem povjerenja žrtava u institucije, te ohrabrenjem da same istupe i podnesu prijavu kroz proaktivan rad svih relevantnih institucija. Imajući u vidu da je romska zajednica prepoznata kao zajednica sa veoma izraženim rizikom kada su u pitanju problemi preuranjenih brakova i prosjačenja, sugerisano je da je neophodno povećati aktivnosti u cilju uvođenja djece iz romske populacije u redovan obrazovni proces, kako bi se djeca kroz sistem obrazovanja upoznala sa rizicima koje sa sobom nose protivzakonite radnje poput prosjačenja.

Razgovaralo se o potrebi da se razmotri uloga Crvenog krsta u pružanju podrške žrtvama, što je praksa u brojnim zemljama, posebno u dijelu identifikacije žrtava jer je riječ o ustanovi sa najvećim brojem obraćanja za pomoć.

Nakon završetka diskusije, usaglašeni su sledeći zaključci:

- Imajući u vidu da tokom prethodnog jednogodišnjeg perioda nije upriličena nijedna posjeta resornog Ministarstva finansija i socijalnog staranja javnim ustanovama koje se bave pitanjima zaštite žrtava nasilja i centrima za socijalno

staranje, konstatovano je da je u narednom periodu neophodno intenzivirati komunikaciju i saradnju Ministarstva sa ovim ustanovama.

- Poziva se Ministarstvo finansija i socijalnog staranja da u što skorijem roku realizuje aktivnosti kojim bi se uklonili svi uočeni propusti i unaprijedila postojeća zakonska rješenja. Odbor za rodnu ravnopravnost će, u skladu sa svojom nadzornom funkcijom, pratiti stepen i dinamiku realizacije navedenih aktivnosti.

Sjednica je završena u 12 sati i 13 minuta.

Zapisnik sačinila:

Tamara Pešić
samostalna savjetnica II

PREDSJEDNICA ODBORA
Božena Jelušić, s.r